

ŽIVOT PANNY MARIE V OBRAZECH

NAPSAL

DR. KAREL VRÁTNÝ

DVACET OBRÁZKŮ DLE MISTRŮ KLASSICKÉHO

UMĚNÍ NÁBOŽENSKÉHO

1930

CHRÁMOVÉ DRUŽSTVO PRO
V PELHŘIMOVĚ, S. S. R. O.

NIHIL OBSTAT

CAN. DR. OT. ŠVEC, CENSOR

IMPRIMATUR

PRAGAE DIE 14. APRILIS 1930

N 4744

—|— ANT. PODLAHA

EPISCOPUS PAPHIENSIS VICARIUS

GENERALIS

B. E. Murillo Narození P. Marie

NAROZENÍ PANNY MARIE.

Čtyři evangelia nám vyprávují celkem velmi málo o nejsvětější Panně a Rodičce boží. První zmínka, která se o ní děje, se týká toho, že byla zasnoubena Josefovi z rodu Davidova a z pokolení Judova, ale nic se nedovídáme ani o jejích rodičích, ani o jejím životě před zasnoubením. Zachovaly se však některé prastaré knížky, na př. tak zvané Protoevangelium Jakubovo z 2. století po Kristu a Evangelium o narození Panny Marie z 5. století, v nichž se vypravuje o rodičích Panny Marie a o jejím dětství a mládí. Církev katolická neuznala tyto knížky za knihy sepsané z vnuknutí a pod ochranou Ducha sv., a proto je nepřijala do Písma sv. Ale poněvadž knihy ty jsou sepsány zbožně a alespoň dvě jmenované neobsahují nic, co by se protivilo naší víře, čítávali je křesťané rádi,

někteří svatí Otcové si jich vážili, a církev sama na základě těchto starých zpráv ustanovila některé svátky, jako na př. svátek sv. Jáchyma, otce Panny Marie, a sv. Anny, její matky.

Kniha o narození Panny Marie tedy vypravuje, že rodiče její, Jáchym a Anna, bydlili v Nazaretě a byli lidé spravedliví před Bohem i před lidmi a plní dobrých skutků. Ale neměli dětí, a to bylo příčinou, že když jednou Jáchym přišel do Jerusalema do chrámu a podával veleknězi kadidlo, aby je obětoval na oltáři, velekněz nepřijal jeho oběti a přede vším lidem mu řekl, že jistě je Bohu nemilý, poněvadž nemá dětí, a proto ani jeho oběť nemůže býti Bohu milá.

Slova veleknězova zarmoutila a zahambila Jáchyma tak velmi, že se nechtěl vrátiti domů do Nazareta, nýbrž odešel do pusté krajiny, kde pastýři pásli jeho ovce. Zatím Anna v Nazaretě nic o něm nevěděla a pět měsíců marně čekala, kdy se navrátí, ustavičně a se slzami trvající na modlitbách. Stalo pak se, že anděl boží se zjevil Jáchymovi i jí, a slíbiv jim že budou míti dceru plnou milosti a požehnání božího, poručil jim oběma, aby šli do Jerusalema ke bráně chrámové, která sluje Zlatá, tam že se

Jáchym shledá s Annou a Anna s Jáchymem. Tak se potom také stalo, a manželé plni radosti se spolu vrátili do Nazareta. Zaslíbení boží se vyplnilo, a Jáchym a Anna a všichni jejich příbuzní a známí s nimi se radovali z dcerušky, která se jim narodila a dostala jméno Maria. Jméno to se rozličně vykládá, ale nejoblíbenější výklad a plný hlubokého smyslu je ten, že jméno to znamená *Hvězda mořská* — *Stella maris* latinsky.

Kdo asi tenkrát tušil, jakou slávu pozemskou a nebeskou chystá Bůh dítěti, narozenému v nepatrném městečku galilejském, v městečku, o němž sám jeden z prvních apoštolů Páně, Bartoloměj, se pochybovačně vyjádřil: „Z Nazareta může co dobrého býti?“

Ale jak daleko jest nebe od země, tak daleko jsou myšlenky boží od myšlenek lidských. A budoucnost to měla znovu potvrditi.

*

*

*

B. E. Murillo Bez poskrvny počatá

NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ PANNY MARIE.

K nejkrásnějším obrazům slavného španělského malíře Bartoloměje Štěpána Murilla (Bartolomé-Estéban Murillo, 1618—1682) náleží jeho obrazy nejsvětější Panny, počaté bez poskrvny hříchu prvotního neboli dědičného. Na obraz, který přináší tato drobná knížečka, bylo by dobře lze obrátiti slova jistého znalce umění, že totiž zde Murillo

líčí budoucí Rodičku boží jako panen-
skou dívku, která si ještě není vědoma
svého vznešeného určení a dětskýma o-
čima hledí před sebe. Murillovi jistě asi
také při malování tohoto obrazu tanula
na mysli slova Zjevení sv. Jana 12, 1,
kterážto slova církev obrací na Pannu
Marii: „I ukázalo se znamení veliké na
nebi: Žena, oděná sluncem, a měsíc pod
nohama jejíma, na hlavě její koruna
dvanácti hvězd.“ Malíř užil jen dvou
myšlenek: postava nejsvětější Panny je
obklíčena sluneční září, která znamená
plnost milosti, jež pochází od Boha,
slunce spravedlnosti; měsíc pak pod no-
hama jejíma znamená, že byla povzne-
sená nad všecku proměnlivost vůle lid-
ské a utvrzena v dobrém, tak že se ni-
kdy nedopustila ani nejmenšího hříchu
všedního. Dvanáct hvězd, které malíř
schválně opomenul, může dobře připo-
mínati dvanáct apoštolů, neboť Panna
Maria sluje a jest královnou apoštolů.

Ale co znamená její neposkvrněné
početí? Naše víra učí, že se člověk sklá-
dá z viditelného těla a z neviditelné a
nesmrtelné duše, obdařené rozumem a
svobodnou vůlí. Tato nesmrtelná duše,
a to každá jednotlivá lidská duše pochá-
zí přímo od Boha, jenž ji stvořuje a spo-
juje s tělem, které řetězem pokolení lid-

ských pochází od prvních dvou lidí. Tu chvíli, kdy Bůh duši stvoří a spojí s tělem, počíná se nový člověk, a proto ten okamžik sluje početím. Tak také Panna Maria začala jednou býti. Ale my také věříme, že pro hřích našich prarodičů každá lidská duše v tu chvíli, kdy Bůh ji stvoří, je prázdná té nadpřirozené milosti, která má činiti duši Bohu milou a způsobitou, aby s ním jednou mohla požívatí nevýslovné věčné blaženosti. Tomuto stavu lidské duše, v němž se ocítá od dob Adamových každá lidská duše hned ve chvíli svého stvoření, říkáme dědičný nebo prvotní hřích.

Nuže při té, která byla určena za matku Syna božího, Bůh učinil výjimku a nedopustil, aby dědila po našich prarodičích tento stav, jež nazýváme dědičným hřichem, nýbrž v téže chvíli, kdy její duši stvořil a spojil s tělem, obdařil ji milostí posvěcující a tak ji učinil od první chvíle sobě milou. Slušelo se zajisté, aby ta, o které sám Bůh řekl, že potře hlavu pekelného hada, ďábla, a tak nad ním zvítězí, zvítězila nad ním také po této stránce. To tedy znamenají ta slova, že Panna Maria byla počata, t. j. začala svůj lidský život, svou lidskou existenci, bez poskvrny hříchu dědičného nebo prvotního.

Titian Panna Maria dětátkem

PANNA MARIA DĚTÁTKEM.

Až do věku tří let se neví nic o téměř nic o dětství Panny Marie. Mlčí evangelia, mlčí dávné knížky, vypravující alespoň něco o jejím mládí, a ctihodná Anna Kateřina Emmerichová († 1824), která ve svých viděních spatřila tolik obrazů, týkajících se rodičů

Panny Marie, jejího narození a jejího pozdějšího života, také nevypravuje téměř nic o jejím raném dětství, o prvních třech letech jejího života. Můžeme tedy dovoliti své obraznosti a svým dohadům, aby nás alespoň trochu obeznámily s těmi lety.

A především si můžeme právem představit, že okolí nemluvnátka a potom i dívenky, začínající běhati a žvatlati a pak již mluvící zřetelně, bylo plno andělů. Jako my, tak i nejsvětější Panna jistě měla svého anděla strážce. Ale ona byla dítě výjimečné, dítě plné milosti, dítě určené, aby jednou bylo královnou andělů. Řekli bychom tedy něco nenáležitého, kdybychom pronesli domněnku, že nejen anděl strážce, ale i zástupy jiných andělů pohlížely s láskou, s úctou, s obdivem, s nebeskou rozkoší na toto dítě?

A což její rodiče? Je jistě mnoho otců a matek, kteří jsou šťastni pohlížením na své dítě. Ale jinak hledí na své dítě otec věřící a matka věřící. Takoví rodiče vidí v dítěti poklad jim svěřený od Boha, nesmrtelnou duši, kterou mají vychovávat pro Boha, svatou duši, kterou miluje Bůh a které chystá svou blaženost. Nuže Jáchym a Anna byli spra-

vedliví, to jest věřící a ctnostní. S jakou posvátnou úctou, s jakou něžností, s jakým vědomím odpovědnosti pohlíželi na toto dítě! A zvláště, můžeme-li předpokládati, že jim snad bylo něco zjeveno o jeho budoucnosti.

Pak začínalo dítě růsti, usmívati se, žvatlati, běhati, mluvit. A jak se jeho obličej utvařoval určitěji a výrazněji, tak asi se také na tomto drobném obličejí začínalo jasněji a jasněji projevovati vnitřní bohatství milosti a jiných vzácných darů božích. Pomalu také se na dítěti začínaly jeviti v jeho chování, v jeho pohledu, v jeho projevech dětinné lásky rozmanité ctnosti. A jistě asi nejvíce ty ctnosti, ke kterým později její božský Syn zvláště vybízel své následovníky: „Učte se ode mne, že jsem tichý a pokorného srdce.“ Také asi rozličným způsobem se na ní již v tomto raném dětství projevovala ta překrásná ctnost, která nás první napadá, když myslíme na tuto nejsvětější Pannu — ctnost svaté stydlivosti a čistoty. Jakou asi radost, ba jakou svatou rozkoš v srdcích jejích rodičů budily tyto rozličné znaky a projevy těch neviditelných pokladů, jež Bůh nahromadil v duši jejích svatého dítěte! A tak byla Maria již jako útlé děťátko taková, jak ji vy-

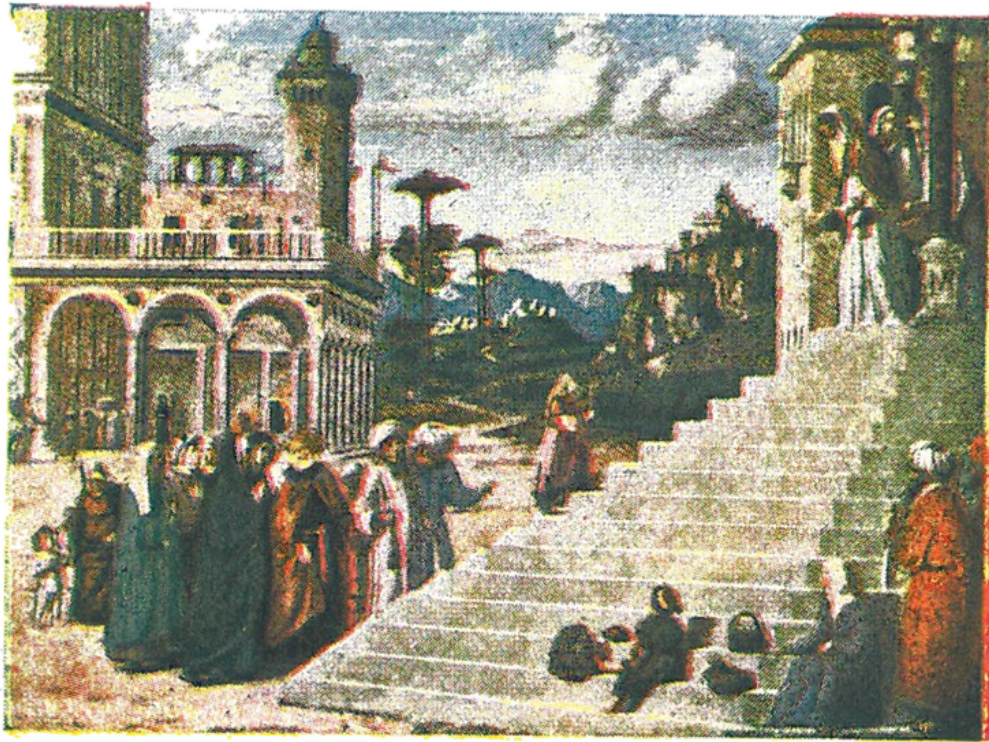
jadřuje Píseň Šalomounova (2, 1): „Já jsem jako květ polní a jako lilie v údolích.“

*

ÚVOD PANNY MARIE DO CHRÁMU.

Knížka O narození Panny Marie vypravuje, že když její rodiče byli ještě bezdětní a modlili se k Bohu, aby jim dal dědice nebo dědičku, slíbili, že, dá-li jim dítě, bude dítě to sloužiti Bohu v chrámě jerusalemském. A když se později anděl boží zjevil Jáchymovi zvláště a Anně zvláště, jako bylo pověděno již dříve, přikázal oběma podle slibu jejich, aby dcerušku, kterou měli dostati, přivedli, až jí budou tři leta, do chrámu a tam aby sloužila Bohu.

Když tedy byla dítěti tři leta, připravili jí rodiče šatečky a jiné věci potřebné a vypravili se s ní do Jerusalema. Ctihodná Anna Kateřina Emmerichová v jednom vidění vypravuje, že byly tenkrát Panně Marii tři leta a tři měsíce, ale že vypadala jako v našich krajinách vypadají děti pětileté nebo šestileté. Jiné staré zprávy praví, že do chrámu se musilo jíti po patnácti schodech velmi vysokých a příkrých. Když tedy Jáchym s Annou přišli k těmto schodům,

Cima Conegliano Úvod do chrámu

postavili Marii na nejnižší stupeň a sami zatím upravovali svůj oblek a jiné věci, aby svou dcerušku důstojně uvedli do chrámu. Když pak se ohlédli po dítěti a chtěli je vzít za ruce a vésti vzhůru do chrámu, spatřili s velikým podivením, že dívenka již sama bez obtíží a velmi rychle vystupuje po schodech ke bráně chrámové. Patrně toto její rychlé a snadné vystupování po příkrém schodišti mělo naznačovat, jak veliké pokroky bude nyní, když již začínala přicházeti do rozumu, činiti ve všelikých ctnostech.

Rodiče Mariini ve chrámě nejprve obětovali obět a potom odevzdali svou dcerušku slavnostně kněžím. Kněží pak

ji zase odevzdali zbožným ženám, které bydlily při chrámě a byly učitelkami a pěstounkami dívek, zasvěcených na určitý čas službě boží. K takovým ženám asi náležela ta zbožná prorokyně Anna, o níž vypravuje evangelium sv. Lukáše, že po sedmi letech manželství ovdověla a „byla vdova až do let osmdesáti a čtyř; kterážto nevycházela z chrámu, sloužíc Bohu posty a modlitbami dnem i nocí.“ Anna Kateřina Emmerichová vypravuje, že obydlí zbožných žen a dívek jim svěřených bylo na severní straně chrámové a některé komůrky byly v samé chrámové zdi. Dívky se zaměstnávaly tím, že vyšívaly a rozmanitě zdobily koberce a kněžská roucha, také praly tato roucha a myly chrámové nádoby. Dívenka Marie uměla již z domova čísti a modlívala prý se z jakéhosi pergamenového svitku. Často se dlouho modlívala, rozjíkala a zachovávala zdrženlivost od některých pokrmů, jak si to sama uložila. Kromě předepsaných chrámových modliteb byla pobožností Mariinou nepřetržitá touha po vykoupení člověčenstva a ustavičná vnitřní modlitba. To vše konala v skrytě a často vstávala k modlitbě v noci, při čemž prý se nejednou rozplývala v slzách a bývala oblita září. Tak žila v

chrámě až do svého čtrnáctého roku v práci a v modlitbě.

*

ZASNOUBENÍ PANNY MARIE.

Dívky, které jejich rodiče zasvěcovali službě chrámové, nezůstávaly tam navždycky. Když dospěly, což bylo podle židovských názorů ve čtrnácti letech, prodávaly se. Když tedy také nejsvětější Panně bylo čtrnáct let, měla spolu se sedmi jinými dívkami odejít z chrámu a vdát se za muže, kterého jí měl velekněz ustanoviti. Podle vidění Anny Kateřiny Emmerichové Jáchym, otec nejsvětější Panny, té doby již nežil, Anna pak se provdala za jiného muže. Knížka O narození Panny Marie vypravuje, že Marie oznámila veleknězi, že se zaslíbila Bohu a že chce žít podle svého slibu v ustavičném panenství a nevdávat se. To bylo něco neslýchaného, takže se velekněz octl ve velikých rozpácích. S jedné strany nechtěl porušiti národní zvyk, s druhé strany věděl, že v Písmě sv. je psáno: Slib učiněný Hospodinu neodkládej vyplniti. Tázal se tedy velekněz na modlitbách Boha, co by měl činiti, a uslyšel za odpověď hlas, který

pronesl slova Isaiáše proroka: „Vyjde prut z kořene Jesse a květ vystoupí z jeho kořene.“ Jesse však byl otec dávného krále izraelského Davida, a z té rodiny pocházela po otci také Panna Maria. Podle zákona pak měla si vzíti jakožto jediná dcera svých rodičů muže z téhož pokolení, totiž z rodu Davidova a pokolení Judova. I rozhodl se velekněz tak, že poslal posly a dal svolati do chrámu všechny svobodné muže z rodu Davidova. Anna Kateřina Emmerichová vypravuje: „Když se jich mnoho sešlo, viděla jsem, že velekněz podle vnitřního vnuknutí božího odevzdal všem přítomným mužům jakési pruty a poručil, aby je označili svým jménem a po čas oběti je drželi v rukou. Potom byly pruty sebrány a položeny na oltář před svatyní, mužům však bylo oznámeno, že cí prut rozkvete, ten je od Boha určen za manžela Panny Marie. Když pak kněží po nějaké době pruty prohlíželi, shledali, že žádný nerozkvetl. I pátrali, zdali jsou přítomni všichni muži z rodu Davidova, a zjistilo se, že chybí muž jménem Josef. Když tedy ho našli a přivedli, dali mu do ruky prut jako před tím jiným mužům, aby jej držel po čas modlitby a oběti. Potom položil prut na oltář, a hle, ihned na něm vykvetl květ podob-

Raffael S. Zasnoubení P. Marie

ný lilii, a zároveň se snesla nad hlavu Josefovou holubice. Takto všichni poznali, že Josef je ustanoven za snoubence Panny Marie, a Maria se pokorně podrobila vůli boží, vědouc, že všechno je možno Bohu, který přijal dříve její slib, že jemu jedinému se zasvěcuje tělem i duší.

Slavný italský malíř Raffael (1483—1520) znázornil na jednom svém obraze zasnoubení Panny Marie, ovšem podle své svobodné malířské obraznosti. V po-

zadí namaloval jakýsi chrám, vpředu pak sv. Josef, drže v ruce rozkvetlý prut, dává Panně Marii na prst zásnubní prsten. Jinoch, který napravo od sv. Josefa láme o koleno hůlku, slul prý Agabus, a lámání hůlky má nejspíše znamenati, že zasnoubená panna ztrácí svou svobodu.

*

ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE.

Evangelium sv. Lukáše vypravuje, kterak „poslán jest anděl Gabriel od Boha do města galilejského, kterémuž jméno Nazaret, ku panně zasnoubené muži, kterémuž jméno bylo Josef, z domu Davidova, a jméno panny Maria. A všed k ní anděl řekl: Zdráva buď milosti plná, Pán s tebou: požehnaná ty mezi ženami. Kterážto uslyševši, zarmoutila se nad řečí jeho, a myslila, jaké by to bylo pozdravení.“ A anděl pokračoval: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost a Boha . . . a, budeš míti syna . . .“

Nejsvětější Panna se pak dovídá, že to svaté dítě, které se jí narodí, nebude míti žádného pozemského otce, nýbrž narodí se zázračným působením Ducha sv., bude to syn její a zároveň syn boží,

B. E. Murillo Zvěstování P- Marie

Bůh a spolu člověk, jenž bude sloužit Ježíš, Bůh od věčnosti, člověk od jistého času. A jako kdysi první Eva uvěřila ďáblu, andělovi zavrženému, a svou neposlušností se stala příčinou zkázy lidského pokolení, tak nyní druhá Eva, Maria, uvěřila slovům anděla božího a svou poslušností nám otevřela cestu k věčnému spasení. „Aj, já služka Páně,“ taková byla její slova, jimiž svolila státi se matkou toho dítěte, pro něž potom její duše měla snášeti tolik tak velikých bolestí. A v tu chvíli, kdy svolila, již

také byla povýšena k nesmírné důstojnosti Matky boží.

„Zdráva buď, milosti plná,“ oslovil ji anděl Gabriel. Protože tedy byla milosti plná, zdálo by se, že nemůže již obdržeti více milosti. A přece jí anděl oznamuje novou milost, milost, z níž vlastně všechny jiné milosti vyplývají, oznamuje jí, že má býti matkou Boha samého. Ale ačkoli Panna Maria přivolila svobodným rozhodnutím své vůle, přece Bůh od věčnosti věděl, že svolí a bude tedy Rodičkou boží, a právě pro toto převznešené mateřství již napřed jí udělil takovou hojnost svých milostí, že archanděl Gabriel právem ji nazval plnou milosti.

Již dříve jsme viděli, že byla počata bez poskvrny hříchu dědičného a že její duše již ve chvíli stvoření byla ve stavu milosti posvěcující. V této milosti byla Panna Maria utvrzena jinou zvláštní milostí boží tak pevně, že nikdy, po celý život, se nedopustila ani nejmenšího hříchu všedního, ba ani nikdy v sobě nepocítila žádného hnutí zlé žádostivosti, která nás ostatní lidi ponoukává ke hříchu, ačkoli ovšem toto ponoukání můžeme s pomocí boží přemáhati. S plností milosti posvěcující byla v duši nejsvětější Panny spojena také plnost

všelikých ctností a darů Ducha sv., a svatost její, jedinečná již od chvíle jejího neposkvrněného početí, ještě se podstatně rozmnožila, když začala být Matkou boží, a stále se rozmnožovala před tím i potom věrným spolupůsobením s milostí pomáhající.

... Toho bývejme pamětlivi, když opakujeme slova andělského pozdravení: „Zdrávas, milosti plná“, a vkládejme do svých slov přehlubokou úctu a dětinou lásku, jakou právem máme prokazovati této sladké a dobrotivé, pokorné a vznšené Panně a Matce boží.

*

NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE.

Když anděl Gabriel oznamoval Panně Marii, že bude míti syna, a že syn ten nebude míti pozemského otce, nýbrž božská moc Ducha svatého způsobí takový neslýchaný zázrak, tenkrát na potvrzení všemohoucí moci boží jí řekl také toto: „A aj Alžběta příbuzná tvá, i ona bude ještě míti v starosti své (t. j. přes to, že již je tak stará) syna, neboť u Boha žádná věc není nemožná.“ Alžběta, o níž anděl mluvil, byla, jak známo, manželka starého kněze židovského

Zachariáše, jemuž již dříve týž anděl slíbil, že se mu narodí syn, který měl býti nazván Jan, a později slul Jan Křtitel.

Když tedy archanděl Gabriel odešel od Panny Marie, evangelium vypravuje: „Povstavši pak Maria v těch dnech, odešla s chvátáním na hory do města Júdova, i vešla do domu Zachariášova a pozdravila Alžbětu.“ Panna Maria poznala ze slov andělových, a vnuknutí boží ji v tom utvrdilo, že jest vůle boží, aby šla navštívit svou starou příbuznou a radovati se s ní a býti jí nápomocnou v ten čas, kdy očekávala slíbeného syna. A Panna Maria odešla z domova s chvátáním, spěšně, a tím nás učí, jak ochotně a rychle máme vykonávat všecko, o čem víme, že to je vůle boží. A pospíchala na hory; z krásné květnaté a zelené Galileje, v níž leží Nazaret, vystupovala téměř tři dni výš a výše do hor, stále směrem jižním, až přišla do kamenného Judska a do městečka Hebronu. Také toto vystupování výš a výše něco znamená: že totiž křesťan má pokračovati a stoupati v životě ctnostném výš a výše, aby se víc a více připodobňoval svému Spasiteli i jeho matce.

Když Alžběta uslyšela hlas Mariin, osvítil ji Bůh tak, že v touž chvíli po-

D. Ghiriandajo Navštivení P. Marie

znala, že její mladá příbuzná již jest učiněna matkou boží. I zvolala: „Požehnaná ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého! A odkud mi ta milost, že matka Pána mého přišla ke mně? A blahoslavená jsi, žes uvěřila, neboť vykonány budou ty věci, kteréž jsou povědíny tobě od Pána.“

V tu chvíli Panna Maria cítila, jak se tajemství boží rozmáhají v ní a kolem ní jako nesmírné světlo, a její duše byla jako vytržena do jiných, nadzemských, nadlidských, nadčasových oblastí. I řekla, jsouc plna toho světla a svatého nadšení: „Velebí duše má Hospodina, a zplesal duch můj v Bohu, spasiteli mém,

že shlédl na nízkost služebnice své. Nebo aj, od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové; neboť veliké věci mi učinil ten, jenž mocný jest a jehož jméno svaté.“

Kdo promluvil tato slova? Neznámá, prostá dívka z neznámého téměř Nazareta. A ona praví, že všichni národové ji budou nazývati blahoslavenou. Nezdálo by se to chorobným blouzněním? Ale my vidíme, jak hojně se její slova naplnila, poznáváme, že Bůh sám jí ta slova kladl na rty, a tak také tato slova její jsou nám velikým potvrzením, že naše náboženství pochází od Boha.

*

*

*

Correggio Narození Páně

NAROZENÍ PÁNĚ.

Sv. Josef nevěděl nic o tom, co anděl Gabriel zvěstoval Panně Marii. Až když se nejsvětější Panna vrátila od Alžběty, ukázal se mu anděl Páně ve snách, poručil mu, aby vzal Marii, manželku svou, k sobě, a oznámil mu, že Maria bude míti syna, který dostane jméno Ježíš, „neboť on vysvobodí lid svůj do hříchů jejich“. Jméno Ježíš znamená totiž po česku Vykupitel nebo Spasitel.

Ze slov andělových poznáváme, že Panna Maria byla opravdu manželkou sv. Josefa, a evangelium sv. Lukáše ji nazývá „zasnoubenou manželkou“ Josefovou. Bylo to skutečné manželství dvou svatých duší a jenom duší. To však nebylo lidem v Nazaretě známo a proto, když sv. Josef vzal Pannu Marii, zasnoubenou sobě manželku, k sobě do svého domku, lidé jej pokládali za obyčejné manžele a evangelium později výslovně připomíná, že Pán Ježíš byl pokládán za syna Josefova. Ale právě tím, že praví „byl *pokládán*“, ukazuje, že sv. Josef nebyl skutečně jeho otcem, nýbrž jeho pěstounem.

A již se přiblížil čas, aby Syn boží a jeden Bůh s Otcem a Duchem sv. se zjevil mezi lidmi v podobě lidské a jako pravý člověk, Bůh a člověk zároveň. Evangelium tedy vypravuje: „Stalo pak se v těch dnech, že vyšlo vyrčení od císaře (římského) Augusta (panoval od r. 31 před Kristem až do r. 14. po Kr.), aby byl popsán všecken svět (t. j. sečteno obyvatelstvo v říši římské). To popsání první stalo se od vladaře syrijského Cyrina (Quirina), a šli všichni, aby se přiznávali, jedenkaždý do města svého. Vstoupil pak i Josef z Galileje, Davidova, které slove Betlem, protože

z města Nazareta, do Judska, do města byl z domu a z čeledi Davidovy, aby se přiznal s Marií, zasnoubenou sobě manželkou.'

Evangelium pak vypravuje, že v Betlemě nenašli místa a uchýlili se do jakéhosi chléva. Byla to vlastně jeskyně, zpředu zahrazená. A tam přišel v noci na svět Spasitel světa, Bůh v podobě nemluvňátka, Pán světů v takové chudobě, že jej jeho panenská matka musila uložit do jeslí, do žlábků, z něhož si dobytek bere pokrm. A položila jej tam obvinutého chudými plenkami. Tak nás Bůh učí, ctíti chudobu a netrápiti se, kdyby nám neuštědřil statků pozemských. Toto dítě bude nás později napomínati: Nepečujte přílišně o to, co byste jedli nebo čím byste se odívali, ale hledejte především království božího a spravedlnosti jeho, a všechno ostatní bude vám přidáno. Dá nám totiž Bůh tu vnitřní spokojenost, které nelze koupiti za všechny poklady tohoto světa.

Nad jeskyní Narození Páně dala po více než 300 letech matka císaře římského Konstantina, sv. Helena, postaviti chrám, který stojí dosud. V jeskyni pod chrámem se spatřuje na podlaze stříbrná hvězda a kolem ní latinský nápis: *Zde se narodil Ježíš Kristus.*

PASTÝŘOVÉ U JESLÍ.

V chudém chlévě a chudičce se narodil Spasitel světa, ten, který byl zaslíben již našim prarodičům v ráji a pak znovu zaslíben praotcům lidu izraelského, ten, po němž toužili a o nějž prosili osvícení a svatí lidé Starého zákona jako Isaiáš prorok, když volal k Bohu: „Rosu dejte nebesa shůry a oblačkové dštěte spravedlivého; otevři se země a vpuč nám Spasitele“, a jako zbožný stařec Simeon, jemuž Duch sv. slíbil, že neumře, dokud by neviděl Pomazaného Páně.

Konečně tedy se octl Spravedlivý v lidské podobě mezi námi hříšnými, a aby nás učil již od malička pokoře a odvracel naše myšlenky od vší světské pýchy, chtěl, aby jeho narození bylo nejprvé zvěstováno nikoli mocným a učeným tohoto světa, nýbrž chudým a prostým pastýřům, kteří té noci kdesi tam v okolí betlemském hlídali své stádo ovcí. Podle starého podání byli pak ti pastýři tři.

Evangelium tady vypravuje (Luk. 2, 8—20): „A byli v té krajině pastýři, ponocující a stráž noční držíce nad stádem svým. A aj, anděl Páně stál vedle nich, a jasnost boží obklíčila je, a báli

Škola Antwerpská Pastýřové u Jeslí

se bázní velikou. I řekl jim anděl: Nebojte se; nebo aj, zvěstuji vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu; nebo narodil se vám dnes Spasitel, jenž jest Kristus Pán, v městě Davidově. A toto vám bude znamením: Naleznete nemluvnátko plénkami obvinuté a položené v jeslích. — A hned bylo s andělem množství vojska nebeského, chválících Boha a řkoucích: Sláva na výsostech Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“

Takový byl účel příchodu Kristova na svět: aby Bůh byl oslaven tímto projevem své nepochopitelné lásky, aby jej člověk Kristus, který zároveň je Bůh,

oslavil jakožto člověk svou poslušností, a aby všechno lidstvo se stalo schopným Boha oslavovati pravou vírou a životem, vycházejícím z víry, životem dětí božích, které činí svému nebeskému Otci čest. A všem, kteří mají dobrou vůli, kteří totiž se snaží srovnávati svou vůli s vůlí boží, která je nejsvětější a v pravdě jediná dobrá, je zaslíben pokoj již zde na zemi, pokoj dobrého svědomí a naděje pokoje nevýslovně sladkého v životě věčném.

Evangelium pak pokračuje: „I stalo se, jakž odešli od nich andělé do nebe, že pastýři řekli vespolek: Pojdme do Betlema a vizme tu věc, která se stala a kterou Pán ukázal nám. I přišli chvátající, a našli Marii a Josefa i nemluvnátko, položené v jeslích. A viděvše, poznali po slovu, kteréž jim bylo praveno o tom dítěti. I divili se všichni, kteříž slyšeli, i těm věcem, kteréž jim byly od pastýřů praveny. Ale Maria zachovávala všechna ta slova, skládajíc je v srdci svém. I navrátili se pastýři, velebíce a chválíce Boha ze všech věcí, kteréž byli slyšeli a viděli, tak jak bylo povědíno jim.“

*

*

*

PŘÍCHOD SVATÝCH TŘÍ KRÁLŮ.

Pastýřové, kteří první přišli se klaněti božskému dítěti, neměli daleko do betlemského chléva. Ale po nějakém čase přišli do Betlema vznešenější lidé a z dálek mnohem větších, tři králové z Východu. Evangelium ostatně je nenazývá králi, nýbrž mágy, t. j. muži, znalými věcí přírodních a zvláště pohybů a postavení nebeských těles. Evangelium také nepraví, že byli právě tři a jak sluli, ale protože obětovali Spasiteli trojí dar, proto od pradávna měli křesťané za to, že byli tři, a dali jim známá jména Kašpar, Melichar a Baltazar. Kráři slují patrně jednak proto, že přinesli tak vzácné dary, jednak že na jejich příchod se obracejí prorocká slova Písma sv.: „Králové arabští a sabejští dary přinesou.“

Můžeme se domnívati, že v jejich krajinách, někde v Arabii nebo v jižní Mesopotamii, bylo mnoho Židů, a od nich snad tito králové slyšeli, že má přijíti na svět Kristus, t. j. Pomazaný Páně, kterého mnozí Židé očekávali jako mocného krále. Snad také slyšeli o proroctví, že „vyjde jako hvězda z Jakuba.“ Když se tedy v jejich kraji ukázal na obloze nevídaný světelný zjev a každou

Rubens P. P. Sv. tři králové u Jesliček

noc postupoval dále na západ, tito králové viděli v tom znamení, že se narodil onen zaslíbený „kníže pokoje“ a že se narodil v západních krajinách, kde byla vlast Jakubova i lidu židovského. Vyšli se tedy na cestu, poslouchajíce jistě také vnitřního vnukání božího, a hvězda neboli onen světelný zjev je dovedl až do země židovské. Protože pak se domnívali, že dítě, které se narodilo, je dítě královské, hledali je v hlavním městě Jerusalemě a v paláci tehdejšího krá-

le židovského, pověstného krutostí svou Herodesa. Herodes hned se dovtípil, koho asi tito cizinci hledají, totiž očekávaného Krista. Proto si zavolal židovské kněze a tázal se jich, kde se má podle Písem Kristus naroditi. Když pak uslyšel, že v Betlemě, poslal tři krále tam a uložil jim, aby mu přišli oznámiti, zdali a kde to dítě našli, že se mu také potom půjde klaněti. Tři králové se tedy obrátili na jih, směrem do Betlema, a hvězda je dovedla až k místu, kde bylo toho času dítě Ježíš. Lze se domnívati, že dítě nebylo již ve chlévě, nýbrž v některém domku betlemském. Když tedy je našli, osvítil Bůh jejich duše svým světlem tak, že v tomto chudém dítěti poznali a uznali Syna božího, pročez padli na kolena a klaněli se jemu. Otevřevše pak své poklady, obětovali mu vzácné dary, totiž zlato, kadidlo a myrhu. Kadidlo i myrha jsou různé druhy pryskyřice. Kadidla se užívalo (jako dosud) k náboženskému okuřování, myrhy pak k výrobě látek, potřebných k balsamování mrtvol.

Svatí otcové a vykladači Písem svatých rádi vyhledávají v těchto darech tajemné smysly. I praví, že zlatem uznali králové toto nemluvnátko za krále všeho světa, kadidlem za pravého Boha,

myrhou za člověka, jenž měl za lidstvo umřítí. Je pak v těchto darech také mravní naučení pro nás, abychom dávali Pánu Ježíši zlato, když jej vroucně milujeme, kadidlo, když se pilně a zbožně modlíme, myrhu, když mrtvíme své nedobré choutky a náklonnosti.

Herodes žádal svaté tři krále, aby se k němu vrátili. Oni však, byvše napomenuti ve snách, aby se již k němu nevraceli, vrátili se jinou cestou do svých krajin.

*

ÚTĚK DO EGYPTA.

Herodes to nemyslil upřímně, když cizincům z Východu pravil, že také půjde do Betlema a bude se novorozenému Kristu klaněti. On nebyl původem Žid, ale přijal náboženství židovské, dal zvelebiti chrám jerusalemský, a jistě mu bylo známo, že Židé očekávají podle zaslíbení a předpovědí knih Písma sv. jakéhosi Messiáše neboli Pomazaného Páně a že mnozí jej očekávají jakožto slavného a mohutného panovníka pozemského. Proti takovému očekávání řekne později Pán Ježíš Pilátovi: „Já zajisté jsem král, ať mé království není z tohoto světa.“ On zajisté je král králů a

Rubens P. P. Útěk do Egypta

Pán všech panujících, král věčný, skrze nějž všecko žije a jemuž všecko má žíti, jenž každého člověka bude souditi a jehož království nebude konce.

Slova východních králů, když se tázali: „Kde je ten, který se narodil, král židovský?“ — ta slova polekala Heroda. Hned se začal domnívati, že se narodil ten očekávaný král, že se lid židovský o něm dozví, uzná jej za svého krále a jej, Heroda, zbaví jeho vlády, kterou ovšem měl jen z milosti římského císaře. Proto si ihned umínil, že toho mladičkého židovského krále, budoucího a snad blízkého nápadníka svého trůnu, zahubí. Nyní pak očekával, s jakou zprávou se tři králové navrátí z Betlema.

Když však se nevraceli, rozhněval se náramně a poslal své ozbrojence do Betlema s rozkazem, aby povraždili všechna pachoťátka od nejmenších až do dvouletých. Měl totiž za jisto, že mezi těmito dětmi bude také Kristus Pán. Znatelé poměrů palestinských té doby počítají, že zavražděných dětí bylo asi dvacet. Evangelium praví, že jich bylo mnoho. a dvacet dětí jistě je mnoho. Takové vraždění nepřekvapuje při králi, jenž dal již dříve zabít mnoho lidí ze svého příbuzenstva a ještě pět dní před svou smrtí svého prvorozeného syna.

Ale prve než mohl býti Herodův rozkaz vykonán, „ukázal se anděl Páně Josefovi ve snách, řka: Vstaň, a vezmi dítě i matku jeho, a utec do Egypta, a buď tam, dokavadž nepovím tobě; neboť Herodes bude hledati dítěte, aby je zahubil. Kterýžto vstal a vzal dítě i matku jeho v noci, a odešel do Egypta, a byl tam až do smrti Herodesovy.“

Nevíme, kde v Egyptě svatá rodina bydlila ani jak se tam sv. Josef živil. Ale protože v severoegyptském městě Leontopoli byla veliká osada židovská, můžeme se domnívati, že se sv. Josef uchýlil tam, a živil se tam svým řemeslem, tesařstvím.

*

ODPOČINEK NA ÚTĚKU DO EGYPTA.

Jak malířství tak písemní umění se rádo zabývalo podrobnostmi útěku sv. rodiny do Egypta. To, co víme z evangelií, je příliš krátké a již jsme to slyšeli. Když nám malíři líčí nejsvětější Pannu, jak se svým děťátkem odpočívá někde pod stromem, nebo pod keřem, nebo u nějaké studnice, můžeme se zamýšleti nad myšlenkami, které jí asi táhly duší. Kdož ví, nevzpomínala-li na ten výjev z chrámu, když tam byla obětovati svého čtyřicetidenního synáčka a spolu s ním dvě hrdličky? Kdyby byl tenkrát Herodes věděl, že to dítě, které chce zabít, je tak blízko! Ale toho dne v Jerusalemě nikdo netušil, kdo je ta mladá matka s tím chudým dítětem a s tím vážným průvodcem. Nikdo tam ještě nepoznal Spasitele lidí kromě starce Simeona, jemuž dávno před tím Duch sv. slíbil, že nezemře dokud ho nespatří, a kterého ten den týž Duch sv. přivedl vnitřním puzením do chrámu a vyjevil mu, že toto dítě je ten zaslíbený Vykupitel. A přišla tam také stará prorokyně Anna, která snad znala Pannu Marii z těch let, kdy byla ve službě chrámové, a nyní ji opět poznala a osví-

cením Ducha sv. v jejím synáčkovi poznala Syna božího. Snad se nyní Panna Maria také rozpomínala na slova Simeonova, když vzal jejího synáčka na lokty a ve vděčném nadšení mluvil: „Nyní propouštíš služebníka svého, Pane, podle slova svého v pokoji, neb viděly oči mé spasení tvé, které jsi připravil před obličejem všech lidí, světlo k osvícení pohanů a k slávě lidu izraelského.“ Ano, ona věděla, že toto dítě je světlo světa, je to ten, který později o sobě řekne: „Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nechodí ve tmách, ale bude míti světlo života.“ Ale již nyní začali lidé pronásledovati Světlo světa, protože více milovali tmu. A tu snad cítila, jak se již na jejím milujícím mateřském srdci začínají vyplňovati slova, která jí řekl v chrámě Simeon, když jí vracel děťátko: „Tvou vlastní duši pronikne meč.“ Ano, strach před Herodem, úzkost o dítě již nyní probodávaly její srdce.

Zachovaly se také některé staré pověsti o příbězích, které se staly sv. rodině na útěku. Jedna taková pověst vypravuje, že cestou se k nim přidala nějaká žena, která měla synáčka, jež ještě kojila. A když se ubírali kolem jednoho města, odpočívali venku před městem. Sv. Josef šel do města koupiti něco k

B. E. Murillo Odpočinek na útěku do Egypta

jídlu, a s ním šla také ta cizí žena a svěřila zatím svého synáčka Panně Marii, a synáček ten slul Dismas. A když dítě plakalo, konejšila je Panna Maria a dala mu píti. Když pak přišli do Egypta, rozloučila se cizí žena s nimi a odešla. Ale z jejího syna byl později loupežník, a byl to ten zločinec, který byl ještě s jedním svým společníkem ukřižován spolu s Pánem Ježíšem, a visel mu po pravici a na kříži se kajícně obrátil a došel spasení.

Jiná pověst vypravuje, že jednoho dne odpočívali pod vysokou palmou a Panna Maria byla cestou velmi unavena a měla hlad. A palma ta neměla ovoce. Tu řekla Panna Maria svému synáčkovi: „Dítě mé, pravý Synu boží, ukaž svou moc

a poruč palmě, aby ukojila můj hlad.“
A hle, když dítě pokynulo ručkou, naklonila se palma až k zemi a měla ve své koruně hojnost datlí. Když pak nejvyšší Panna si natrhala, kolik chtěla, palma se opět narovnalala jako byla před tím. A když přišli do toho města v Egyptě, kde chtěli zůstat, první noc, co tam byli, ve všech domech modly pohanské, které lidé měli, spadly se svých podstavců a ležely ráno rozbité na zemi.

*

*

*

Rottenhammer Svatá Rodina

SVATÁ RODINA V NAZARETĚ.

Evangelium sv. Matouše (2, 19—22) vypravuje: „Když umřel Heródes, aj, anděl Páně ukázal se Josefovi ve snách v Egyptě, řka: Vstaň, a vezmi dítě i matku jeho, a jdi do země izraelské; neboť již zemřeli ti, kteří hledali bezživotí dítěte. Kterýžto vstal, a vzal dítě i matku jeho a přišel do země Izraelské... A přišed, bydlel v městě, jež slove Nazaret.“ —

Židovský dějepisec Josephus Flavius vypravuje obšírně o zlé smrti Herodově.

Jeho tělo bylo plno vředů, do kterých se dali červi, a z nemocného šel takový zápach, že nikdo již nechtěl býti u něho. Pro velikou horečku se mu zdálo, že má v žilách oheň, takže bolestmi křičel a pokoušel se o sebevraždu. Tak zahynul ten Herodes, jež nazývali Velikým, a Římané rozdělili vládu nad jeho zemí mezi tři syny, kteří po něm zůstali.

Zatím chudí potomci dávného slavného krále Davida žili v Nazaretě jako vzor křesťanské rodiny. Panna Maria, plná milosti, sv. Josef, jež evangelium nazývá mužem spravedlivým, a dítě Ježíš, Syn boží v lidské podobě. Taková rodina jistě se zastkvívala všemi ctnostmi, jež činí člověka milým Bohu i všem dobrým lidem. Když se vrátili z Egypta, Ježíšek již dávno běhal a mluvil a ačkoli před očima lidskýma žil životem lidského dítěte, přece jistě bylo na něm viděti jiné chování než na jiných dětech nazaretských. Můžeme si jej představit, že býval ve společnosti jiných dětí, že si s nimi hrával, ale žádné jeho slovo nebylo nevlídné, žádný jeho pohyb nebyl divoký. Celý život svaté rodiny byl rozdělen mezi modlitbu a práci, a sama práce byla jim modlitbou, poněvadž práci konali jako povinnost, uloženou od Boha, a konali ji tak, aby se líbila Bohu. „Modli se

a pracuj“, to bylo heslo jejich domácnosti. Nejsvětější Panna se musila sama starati o svou domácnost, sv. Josef musil hledati zaměstnání, aby uživil sebe a ty, které mu Bůh svěřil, a malý Ježíš pilně pomáhal své svaté matce a svému pěstounovi vším tím, čím dítě jeho věku může býti v domácnosti užitečno. Když pak vyrůstal a dospíval, jistě sám také vycházel se sv. Josefem za prací a svou prací posvěcoval práci každého člověka, práci tělesnou i práci duševní. Ale všechno ovzduší této rodiny bylo naplněno myšlenkou na přítomnost boží, ustavičnou snahou Bohu se ve všem líbiti, a líbeznou vůní společných i soukromých modliteb, jimiž se Bohu klaněli, jemu děkovali, jej prosili za všelikou milost, které je člověku potřebí na dráze tohoto života. Jak jinak by vypadal náš život na světě, kdyby všechny křesťanské rodiny vzpomínaly na příklad svaté rodiny nazaretské a kdyby se snažily co nejvíce se tomu příkladu připodobňovati. Naše církev ustanovila proto zvláštní svátek sv. rodiny nazaretské (obyčejně v neděli po Zjevení Páně) a schválila spolek sv. rodiny, jehož členové ozdobují své příbytky nějakým obrazem té svaté rodiny, aby pohlížením na něj a společnou modlitbou před ním se po-

vzbuzovali k následování ctností sv. rodiny, zvláště vzájemné lásky, upřímnosti, trpělivosti, pracovitosti, počestnosti a vzdalování se nevhodných světských zábav.

*

DVANÁCTILETÝ JEŽÍŠ V CHRÁMĚ

Každý muž izraelský byl povinen účastniti se v chrámě jerusalemském hlavních náboženských slavností, a povinnost ta se začínala třináctým rokem věku. Tím však není řečeno, že Pán Ježíš šel do chrámu na slavnost velikonoční po prvé, když mu bylo dvanáct let. Právem se můžeme domnívati, že tam byl již častěji. Ženy nebyly povinny choditi na ustanovené slavnosti, ale jistě mnoho jich chodívalo, a chodívala také Panna Maria. A dává nám tím příklad horlivosti, abychom se i my snažili činiti více ve zbožnosti, než co je právě přísně přikázáno.

Evangelium však se zmiňuje o cestě sv. rodiny v tomto případě proto, aby nás upozornilo, že Pán Ježíš tohoto času, kdy začal býti počítán mezi dospělé, ukázal opět, jako dříve při svém naro-

Giordano L. Dvanáctiletý Ježiš v chrámě

zení, své božství. Ukázal je pak tím, že když poutníci se vraceli do svých domovů, zůstal ještě v Jerusalemě a byl nalezen v chrámě, an seděl mezi učiteli, poslouchaje je a otazuje se jich. „Děsili pak se všichni, kteří jej slyšeli, nad rozumností a odpovědmi jeho.“ Děsili se, to jest žasli, nechápali odkud tento hoch má moudrost a bystrost, jakou jevil jak svými otázkami, tak svými odpovědmi. Ale to právě byla záře skrytého božství, která se takovýmto způsobem z něho linula.

To pak učinil, protože to byla vůle nebeského Otce. To znamenají jeho slova, jimiž odpověděl na otázku matčinu,

když mu, zůstavši s ním sama, řekla: „Synu, proč jsi nám tak učinil? Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe.“ I řekl k nim: „Proč jste mne hledali (t. j. proč jste se o mne báli?) Zdaliž jste nevěděli, že já v tom, což jest Otce mého, musím býti?“ Býti v tom, co jest Otce nebeského, znamená zde činiti vůli Otcovu. Z těchto slov také opět poznáváme, kdo jest jediný a pravý otec Pána Ježíše, totiž Bůh. Byl arci zvyklý nazývati sv. Josefa otcem, a také Panna Maria mluvila tak o sv. Josefovi, když pravila: „Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe“; ale i on i Panna Maria věděli, že sv. Josef je jenom jeho pěstoun. Proto také evangelium výslovně připomíná, jako jsme viděli již dříve, že lidé *pokládali* Pána Ježíše za syna Josefova. Ale právě toto slovíčko „pokládali“ připomíná, že opravdu synem sv. Josefa *nebyl*.

Proto také celý život Pána Ježíše v Nazaretě od té doby, kdy se vrátili z Egypta, až mu bylo třicet let, se nazývá skrytým životem jeho. Lidem v Nazaretě bylo totiž po celý ten čas skryto, kdo vlastně a čí syn Pán Ježíš jest.

O tomto skrytém životě nám evangelium vypravuje jen to, že „Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha

i u lidí“ a že byl svým rodičům poddán, t. j. jich poslušen. Ó, jaké to zahanbení lidské neposlušnosti! Když pak se praví, že prospíval věkem, je pravda, že mu přibývalo jakožto člověku let. Ale moudrosti a milosti mu přibývalo jen v tom smyslu, že tu milost a moudrost, které jakožto Syn boží byl plný, víc a více lidem ukazoval.

*

KŘÍŽOVÁ CESTA.

V duši Rodičky boží se jistě asi začala křížová cesta dříve, nežli se začala křížová cesta jejího božského Syna. — Když zbožný křesťan chce následovati Pána Ježíše na jeho přebolestné cestě, začíná tou chvílí, kdy Pilát konečně vydal našeho Pána Židům, aby ho ukřižovali, a doprovází ho v duchu až na Kalvarii a na kříž a konečně do hrobu. Je to známých čtrnáct zastavení Křížové cesty.

Také Panna Maria konala tu cestu se svým synem, ale jak bylo řečeno výše, její cesta se jistě začala dříve. I kdybychom neřekli, že v duchu tušila a s ním cítila jeho smrtelnou úzkost v zahradě

Raffael S. Křížová cesta

Getsemanské, jistě se můžeme a smíme domnívati, že někdo z apoštolů k ní přiběhl se zprávou, že Židé Pána Ježíše zajali, že jej vedou před židovskou veleradu a jsou jisti, že se jim podaří přivésti jej na kříž. Jak ztrávila asi tu noc? Ráno pak snad vyšla s Janem miláčkem Páně a s některými známými zbožnými ženami a čekala někde v ulicích u domu Kaifášova, až povedou jejího syna k Pilátovi. Později bychom ji byli spatřili někde stranou od křičícího poštvaného

zástupu před domem Pilátovým. Tam spatřila Pána Ježíše, když jej vedli k Herodovi, synovi toho Heroda, který kdysi chtěl zabít dítě Ježíše, a potom, když jej vedli v posměšném bílém rouše zase zpátky k Pilátovi. Jak jí bylo, když slyšela, jak lid dává Barabášovi přednost před Ježíšem a slyšela ten divoký pokřik „Ukřižuj ho, ukřižuj ho!“ Snad jí pak někdo oznámil, že teď bude Ježíš uvnitř na dvoře Pilátova domu bičován, a kdož ví, neslyšela-li ven na ulici ty dopadající šlehy a surové výkřiky těch, kteří jejího syna bičovali. Pak jej Pilát vyvedl ven na schodiště. A matka viděla syna v obličeji smrtelně bledého, zkrváceného, uplvaného, s hrozným trnovým věncem vraženým na hlavu, a slyšela konečné rozhodnutí vladařovo: „Vezměte si jej tedy a ukřižujte!“

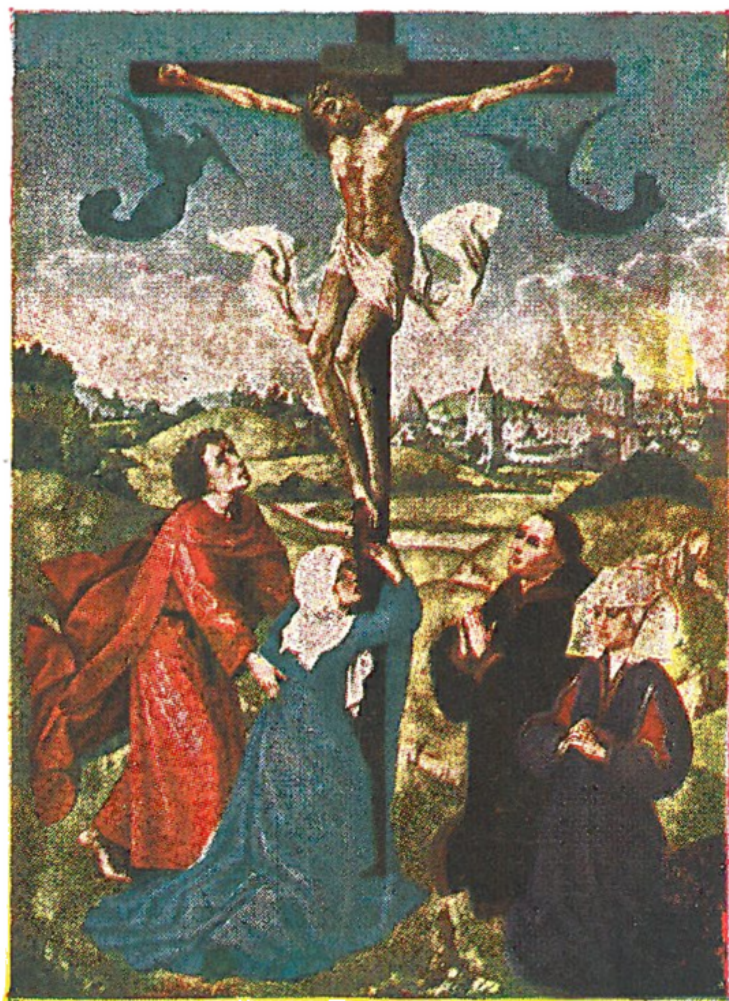
Tu se začíná křížová cesta Páně — matka začíná druhou část své křížové cesty. Chtěla by k synovi, chtěla by mu nějak pomoci, ulehčiti mu jeho břímě, ale nesmí k němu. Smí se jen dívat, smí jen v srdci cítiti to, co on cítí na svém těle, smí jen tiše plakati. A tak přichází v poledne toho velikého a bolestného pátku na Kalvarii.

*

UKŘIŽOVANÝ.

Stály pak blízko kříže Ježíšova matka jeho, a sestra matky jeho, Maria Kleofášova a Marie Magdalena. „Tedy když uzřel Ježíš matku a učeníka tu stojícího, kteréhož miloval, dí matce své: Ženo, hle syn tvůj! Potom dí učeníkovi: Hle, matka tvá. A od té hodiny přijal ji učeník k sobě.“ Tak vypravuje sv. Jan, miláček Páně, ve svém evangeliu (19, 25—27).

Slovo „Dokonáno jest“, které brzy potom pronesl náš Spasitel na kříži, týká se nejenom jeho samého, nýbrž také jeho matky. Jako on se obětoval Otci nebeskému za hříchy světa a učiněn jest pro nás neposlušné poslušným až k smrti, a to až k smrti kříže, tak také jeho matka obětovala syna svého a učiněna jest také pro nás, pro naše spasení, poslušná až k smrti syna svého na kříži. „Aj já služebnice Páně“ — těmi slovy se začíná její účastenství v díle našeho vykoupení. Ona věděla, že je vůle nebeského Otce, aby její syn umřel za hříchy světa, ale protože vpravdě chtěla býti služebnicí Páně, proto úplně srovnala a vždycky srovnávala vůli svou s vůlí boží a v duchu ustavičně syna svého obětovala. Nyní jest její oběť již téměř

R. v. d. Weyden Ukřižovaný

dokonána a ona stojí blízko kříže svého božského syna.

Slovo „stála“ má hluboký smysl. Na to zapomněl náš malíř. Matka boží neklesala, neomdlévala, nepoddávala se těm výlevům citu, kterým by se snad byla poddávala jiná matka, nýbrž *stála*.

Právě toto slovo vyjadřuje její obět, úplné podřízení její vůle vůli boží. Kdyby byla třeba směla přistoupiti až ke kříži a vytáhnouti hřeby z rukou a nohou svého božského syna a sejmouti jej

s kříže, nebyla by to učinila, poněvadž věděla, že jenom touto obětí může býti lidstvo vykoupeno. V tom se matka srovnávala s Otcem, a proto se srdcem zmužilým stála pod křížem a pohlížela na umírajícího syna. V tom se velmi podobala Abrahamovi, který bez meškání byl hotov obětovati syna svého Izáka, jakmile uslyšel hlas, kterým mu Bůh velel: „Vezmi syna svého Izáka, kterého miluješ, a obětuj mi jej na hoře Moria v oběť zápalnou.“ Ó, jak mnohem více Panna Maria milovala svého jediného syna, a přece jej celým srdcem svým obětovala za naše spasení.

Ale proto nebyla její bolest menší. Ba, právě proto byla její bolest tak veliká, aby také její oběť byla co největší a Bohu co nejmilejší. Všecky bolesti, které Ježíš Kristus cítil na těle i na duši, cítila s ním matka jeho v srdci. „Její srdce“, praví sv. Vavřinec Giustiniani, „bylo jako zrcadlo nejčistěji vyleštěné, v němž bylo viděti celé utrpení Kristovo, sliny, jimiž jej uplvali, urážky, kterými jej zneuctili, šlehy bičů, rány rukou i nohou, zkrátka všecky bolesti Vykupitelovy.“ Ačkoli tedy Panna Maria netrpěla se svým synem tělesně, trpěla s ním duševně, a proto právem se nazývá královnou mučedníků. Pod křížem

nejbolestněji cítila, jak se na ní vyplnilo předpovědění starce Simeona: „Tvou vlastní duši pronikne meč.“

*

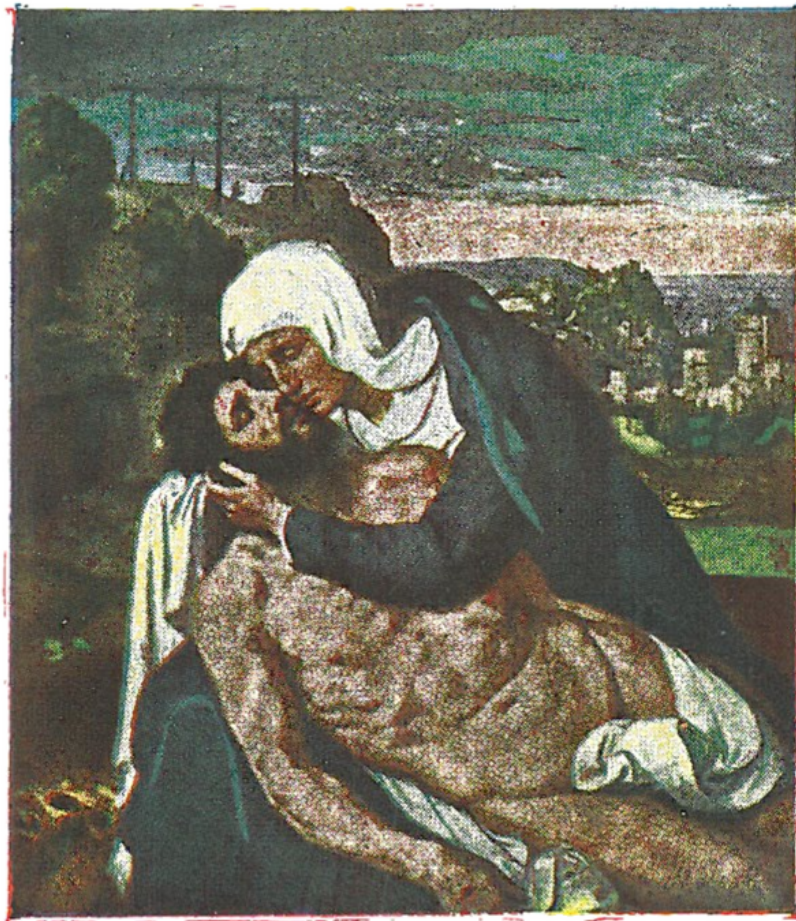
OPLAKÁVÁNÍ PÁNA JEŽÍŠE.

„Na stěně nízké světničky byl obraz boží rodičky; rodičky boží s děťátkem, tak jako růže s poupátkem.“ Jsou to známé, něžné verše našeho básníka Erbeny. A tisíce malířů malovalo a ještě maluje nejsvětější Pannu se synáčkem v náručí nebo na klíně. Bohorodička, Matka boží, toť její nejvznešenější název, jenž zároveň udává příčinu všech jejích milostí a předností. Ale také jiný obraz Rodičky boží malovalo nebo ze dřeva vyřezávalo a z kamene tesalo tisíce umělců, totiž obraz bolestné matky, sedící s mrtvým synem na klíně. Často ji zobrazovali v tomto postavení pod křížem a často ji malovali s mečem vraženým do srdce. Zase ten meč, o němž mluvil Simeon tenkrát ve chrámě.

Jaký to rozdíl mezi panenskou matkou s roztomilým děťátkem v náručí a touto matkou bolestnou s mrtvým synem na klíně! A jak přehořce asi sama

nejsvětější Panna cítila ve svém zmučeném srdci ten rozdíl! Snad v tuto chvíli vzpomínala na ty dni, kdy tulila svého synáčka k svému milujícímu srdci, kdy se na ni usmíval, kdy po prvé vyslovil sladé jméno matky, kdy jej večer dětsky svěžího, růžového, zdravého ukládala na lože. A nyní! Nyní opět jej měla na klíně, ale syna dospělého, syna mrtvého, studeného, ztuhlého, s obličejem zakrváceným, s rukama a nohama probodanýma, s bokem otevřeným širokou ranou vojákovy kopí. Její oči jsou sklopeny a pozorují toto mrtvé tělo, ty kruté rány, ale celý její zjev jakoby mluvil slovy prorokovými: „O vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, jest-li bolest, jako bolest má.“

„V pravdě, ó matko blahoslavená,“ mluví k ní sv. Bernard, „pronikl meč duši tvou. Neboť zajisté, když tvůj Ježíš vypustil ducha, jeho duše se již nedotklo ono kruté kopí, které otevřelo bok jeho, ale ovšem proniklo duši tvou. Neboť jeho duše již tam nebyla, ale tvá duše se odtamtud nikterak nemohla odtrhnouti. Tvou tedy duši pronikla síla bolesti a to takové bolesti, že právem tě nazýváme mučednicí, v jejímž srdci cit soucítění se synem byl bolestnější nežli cit utrpení tělesného.“

Quinten Massys Oplakávání Pána Ježíže

A pak již byl čas, aby Nikodém a Josef z Arimathie pospíšili a zavinuli mrtvé tělo Páně do pohřebních pláten a odnesli je dolů pod Kalvarii, do hrobu vytesaného ve skále v zahradě Josefově. Když přivalili kámen ke vchodu hrobovému, znovu snad se ozvala v duši bolestné matky ona slova: „Dokonáno jest.“ Tak se vrátila smutná a opuštěná do příbytku, do něhož ji zavedl Jan, její nový syn. Svatý, miláček Ježíšův, zajisté, ale co je nejlepší člověk proti Synu božímu?

NANEBEVZETÍ PANNY MARIE.

Písmo sv. nám dává poslední zprávu o pozemském životě Matky boží v knize Skutků apoštolských (1, 12—14), když vypravuje o nanebevstoupení Páně a kterak se apoštolové s hory Olivetské vrátili opět do Jerusalema. Pak pokračuje: „Tedy navrátili se do Jerusalema . . . a vstoupili do večeřadla, kde přebývali Petr a Jan (a ostatní apoštolové). Ti všichni byli trvajíce jednomyslně na modlitbě s ženami i s Marií, matkou Ježíšovou.“ Písmo sv. tedy nevypravuje nic o dalším životě Matky boží, nic o její smrti. Ale opět máme prastaré knížky a prastaré podání ve spisech Otců církevních, které vrhají alespoň nějaké světlo na osobu Panny Marie po nanebevstoupení Páně. Tyto zprávy sahají nazpět snad až do druhého století a předpokládají nějaké podání ještě starší. — Rozličné ty zprávy se v rozličných podrobnostech liší, ale srovnávají se v tom, že netoliko duše Panny Marie, nýbrž také její tělo bylo vzato do nebe. Knížka neznámého spisovatele, neprávem připisovaná sv. Melitonovi, který žil v 2. století, vypravuje, že při smrti Matky boží byli přítomni všichni apoštolové, že Pán Ježíš sestoupil viditelně, aby vzal duši

B. E. Murillo Nanebevzetí P. Marie

své matky s sebou, a že všichni apoštolové viděli nejsvětější Pannu umíratí. Vypravuje dále, že podle rozkazu Pána Ježíše pochovali její tělo v novém hrobě v údolí Josafat u Jerusalema, bděli a modlili se u jejího hrobu a spatřili potom Pannu Marii vycházeti opět živou z hrobu a v průvodu andělů se vznášeti do nebe. Jiná knížka výslovně praví, že když Pán Ježíš sestoupil viditelně, aby svou umírající matku povolal k věčné odměně, slíbil jí přede všemi apoštoly, že brzy bude s tělem i duší u něho. —

Zkrátka všechny tyto zprávy potvrzují, že mezi křesťany od nejstarších dob byla víra, že Panna Maria i se svým tělem byla vzata na nebesa. Proto také již od 6. století se všude v církvi slavil svátek nanebevzetí Panny Marie, a nanebevzetím se při tom rozumělo, že také její tělo bylo vzato na nebesa. A slušelo se zajisté, aby smrt nad ní nepanovala tak, jako panuje nad ostatními syny Evinými. Zemřela sice jako zemřel její syn, ale jako svému synu, tak ani matce syna svého nedal Bůh viděti v hrobě porušení. Ona je ta žena, která měla potříti hlavu hadovu, to jest zničiti moc ďáblu. Hřích, zlá žádostivost a smrt jsou ty zlé věci, které přivedl ďábel na všechno potomstvo Adamovo. Jest však jisto a musíme věriti, že Panna Maria nebyla poddána ani hříchu ani zlé žádostivosti. Řekneme tedy, že byla poddána smrti tak jako jiní lidé? Jistě nikoli! Jako zvítězila z milosti boží nad hříchem a zlou žádostivostí, neboť neměla ani hříchu dědičného ani osobního, tak zvítězila také nad smrtí, tak totiž, že tělo její se nerozpadlo ani nezůstalo mrtvé v hrobě, nýbrž spojilo se brzy opět s duší, aby matka s tělem i s duší byla tam, kde s tělem i s duší jest její božský Syn.

*

KORUNOVÁNÍ PANNY MARIE.

Nejsvětější Panna se vznesla s tělem i s duší na nebesa. Vznesla se tam, „opírajíc se o miláčka svého“, jak praví Píseň Šalomounova“, protože od jejího nejmilejšího Syna pochází ta schopnost, že tělo její mohlo a může následovati duše, kamkoli se chce duše hnouti. — Vstoupila na nebesa mocí Syna svého, jsouc provázena jím a zástupy andělskými a vítána v nebi patriarchy a proroky Starého zákona a všemi svatými Nového i Starého zákona, kteří již té doby patřili na Boha tváří v tvář a požívali tak věčné blaženosti.

A jako o Ježíši Kristu vyznáváme, že jakožto člověk vstoupil na nebesa a sedí na pravici Boha Otce všemohoucího, tak o Matce našeho Spasitele podobně můžeme říci, že sedí nyní na pravici svého božského Syna. Takovým seděním arci nerozumíme sedění tělesné na nějakém trůně, ačkoli by bylo možné; neboť jako Ježíš Kristus je na nebesích se svým lidským tělem, tak i matka jeho. Jenže, když pravíme, že Panna Maria sedí po pravici Syna svého, chceme tím říci, že jest účastna jeho blaženosti, jeho vznešenosti, jeho moci. Nepravíme, že má stejnou moc, stejnou vznešenost,

stejnou blaženost, jako Syn její jakožto člověk, ale přece jest účastna jeho blaženosti, jeho vznešenosti, jeho moci takovou měrou, že jí tak není účastna žádná jiná stvořená bytost, a ona tedy svou slávou, svou blažeností, svou přímluvnou mocí u Syna je vyvýšena nad všechny anděly a svaté.

A proto ze všech končin světa se k ní ozývá volání vyhnaných synů a dcer Eviných: „Zdrávas královno, matko milosrdenství!“ Proto v radostné době velikonoční voláme: „Raduj se, nebeská královno!“ Proto ji nazýváme svou Pání, což je totéž jako královna.

Také jiní svatí a světice boží jsou povoláni, aby královali v nebesích podle slov Páně: „Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím, které jest vám připraveno od ustanovení světa.“ Ale Panna Maria jediná je královnou všech jiných bytostí stvořených, jako k ní po celém širém světě volá církev Kristova: Královno andělů, královno patriarchů, královno proroků, královno apoštolů, mučedníků, vyznavačů, panen — královno všech svatých!

Její božský Syn vyplnil na ní to, k čemu ji zval slovy Písně Šalomounovy v hodině smrti její, když ji viděl umírati

D. Velasquez Korunování P. Marie

z lásky k němu: „Vstaň, přítelkyně má, krásná má, holubičko má, a pojd'. Pojd' s Libanu, pojd', budeš korunována!“ — Jistě již na zemi Panna Maria jakožto matka boží byla královnou. Ale byla to královna skrytá svou pokorou a divným řízením prozřetelnosti boží. Nyní však Kristus před celým nebem ji nazývá svou matkou a chce, aby všechno stvoření na nebesích ji jako jeho matku uctívalo úctou, které nemůže požívatí žádná jiná osoba stvořená. A země se spojuje

s nebem. Maria nebude již zůstávati ve stínu jako po čas svého života pozemského, nikoli. Po celém světě bude zaznívati její jméno spolu se jménem jejího božského Syna, a jako každá věřící duše bude Ježíše Krista vzývati a vyznávati jako jediného pravého krále, tak také miliony duší budou vzývati jeho matku jako nebeskou královnu, jejíž ruce rozdávají milosti, které nám její Syn získal svou předrahou krví.

*

Raffael S. Sixtinská Madonna

OBSAH:

	Str.
Narození P. Marie	3
Neposkvrněné poč. P. M.	6
Panna Maria Děfátkem	9
Úvod do chrámu	12
Zasnoubení P. Marie	15
Zvěstování P. Marie	18
Navštivení P. Marie	21
Narození Páně	25
Pastýřové u Jeslí	28
Příchod sv. tří králů	31
Útěk do Egypta	34
Odpočinek na útěku	37
Sv. rodina v Nazaretě	41
12tiletý Ježíš v chrámě	44
Křížová cesta	47
Ukřižovaný	50
Oplakávání P. Ježíše	53
Nanebevzetí P. Marie	56
Korunování P. Marie	59
Seznam obrazů	64

*

*

*

SEZNAM OBRAZŮ

- Str. 3. Murillo (*1618 †1682) *Nar. P. M.* Paříž Louvre
" 6. Murillo - *Bez poskvrny počatá.* - Madrid Prado
" 9. Tizian (*1477 †1576) *P. Maria dělátkem.* Benátky
" 13. Cima (*1459 †1517) *Úvod do chrámu.* Drážďany
" 17. Raffael (*1483 †1520) *Zasnoubení P. Marie.* Milán
" 19. Murillo *Zvěstování Panny Marie.* Madrid Prado
" 23. Ghirlandajo (*1449 †1494) *Navšt. P. M.* Paříž Louvre
" 25. Correggio (*1494 †1534) *Naroz. Páně.* Drážďany
" 29. Škola Antverpská - *Pastýřové u Jeslí.* - Kassel
" 32. Rubens (*1577 †1640) *Sv. tři Král. u Jeslí.* Antverpy
" 35. Rubens - *Útěk do Egypta.* - Kassel
" 39. Murillo *Odpočinek na útěku do Egypta.* Leningrad
" 41. Rottenhammer (*1364 †1623) *Sv. Rodina.* Kassel
" 45. Giordano (*1632 †1705) *12 tiletý Ježíš v chrámě.* Řím
" 48. Raffael - *Křížová cesta.* - Madrid Prado
" 51. Weyden (*1399 †1464) - *Ukřižovaný.* - Vídeň
" 55. Massys (*1460 †1530) *Oplakáv. P. Ježíše.* Mnichov
" 57. Murillo - *Nanebevzetí Panny Marie.* Leningrad
" 61. Velasquez (*1599 †1660) *Korunov. P. M.* Madrid
" 62. Raffael - *Sixtinská Madonna.* - Drážďany

* značí rok narození a † rok smrti
umělce. - Město za titulem uvedené
označuje kde se original obrazu toho
času nalézá.

*

*

*